

**PEYAMİ SAFA, 27 MAYIS 1960 VE MİLLÎ BİRLİK KOMİTESİ:
“ORGANİK AYDIN VE YASA-KOYUCU ENTELEKTÜEL OLARAK
PEYAMİ SAFA’NIN HAVADİS YAZILARI
(15 TEMMUZ 1960- 14 KASIM 1960)”**

Ferit Salim SANLI*

Öz

Peyami Safa 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra Havadis gazetesinde yazmaya başlamıştı. Safa bu gazetede yazılarında 27 Mayıs'a fikrî istikamet vermek isteyen bir “organik aydın” ve/veya “yasa-koyucu” entelektüel hüviyetini temsil ediyordu. Yazılarında 27 Mayıs hadisesini öven ve bu hadiseyi “inkılap” olarak mütalaa eden Safa'ya göre Millî Birlik Komitesi çok önemli bir görevi üstlenmişti. Komite üyeleri İkinci Cumhuriyeti kurmak için yüksek bir idealizmle iktidara el koymuştu ve Türkiye'yi gerçek bir hukuk düzenine götürme yolunda ülkeyi yeniden inşa yoluna gitmeliydi. Safa'ya göre MBK ilk açıklamasından itibaren tarafsızlığını ilan etmişti ve hiçbir partinin ayrıcalığı yoktu. Geçmiş dönemde yapılan hatalar Demokrat Parti dönemine inhisar edilemezdi, tek parti dönemini temsilen CHP de sorumluydu. Safa'nın yazılarında girmiş olduğu polemikler ile MBK içinde yaşanan ihtilaflar arasında zaman ve zemin ortaklığı vardı. Safa komitede Türkeş ve arkadaşlarının tezlerinin kamuoyundaki yansımaları olmuştu. Bundan ötürü Türkeş ve arkadaşları 13 Kasım 1960'da komiteden tasfiye edilince, Safa'nın Havadis gazetesindeki yazılarına da son verildi.

Anahtar Kelimeler: *Peyami Safa, 27 Mayıs 1960, Millî Birlik Komitesi, Havadis Gazetesi, İnkılap*

**PEYAMI SAFA, MAY 27, 1960 COUP AND NATIONAL UNION
COMMITTEE: “HAVADIS NEWSPAPER ARTICLES OF PEYAMI
SAFA AS AN ORGANIC INTELLECTUAL AND LEGISLATOR”**

Abstract

Peyami Safa started writing in “Havadis” newspaper after the coup of May 27 in 1960. Safa represented the intellectual identity of “organic intellectual” and/or “legislator” who wanted to give an intellectual direction to “May 27” in his articles in this newspaper. According to Safa, who glorified “May 27” in his writings and considered it as “revolution”, the National Unity Committee had undertaken an essential duty. Committee members who were highly motivated and idealistic seized control of administration to establish the second republic, and they should have taken step to reconstruct Turkey as a country having an efficient rule of law.

* Dr. Araştırma Görevlisi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, feritalimsanli@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9010-5620>.

According to Safa, NUC declared its neutrality from its first statement and no party was privileged. The only guilty for the mistakes made previously was not Democratic Party period, but also the Republican People's Party as the representative of the single-party period. There was the commonality of time and ground between the polemics mentioned in Safa's writings and the controversies within the NUC. Safa became representative of the arguments of Türkes and his team in public opinion. Therefore, writings of Safa in "Havadis" newspaper came to an end after Türkes and his friends were purged from the NUC on November 13, 1960.

Keywords: *Peyami Safa, May 27, 1960, National Unity Committee, "Havadis," Newspaper, Revolution*

Giriş

27 Mayıs 1960 günü ordu siyasete müdahale ederek iktidara el koymuştu. Darbe ile iktidardan indirilen DP yetkililerinin kahir ekseriyeti yargılanmak üzere tutuklanırken, ordu Millî Birlik Komitesi'ni ihdas etmiş ve ülkeyi yönetmeye başlamıştı. Siyasette yaşanan bu süreç kamuoyu organlarına da sirayet etmiş ve DP'ye müzahir muhtelif gazeteler kapanırken, birçok gazeteci de ya tutuklanmış ya da köşe yazılarına son vermek zorunda kalmıştı. DP döneminde iktidara yakın görünen Peyami Safa biyografilerine müracaat edildiğinde ise Safa'nın 27 Mayıs sonrasında nasıl bir akıbete duçar olduğu konusunda ikircikli bir tutuma rastlanır. Kendisi hakkında ilk biyografilerden birisini çıkaran Ergun Göze, "27 Mayıs Sonrası Peyami Safa Babıali bütünüyle ve bilhassa solcularıyla Peyami Safa'ya karşı ayaklanmıştı. Her gazetede onun karikatürleri çıkıyor, aleyhinde haberler konuyordu. Gazetesinden atılmıştı. Maişet derdi yine başında idi." (Göze, 1987: 15) sözlerini sarf ederken karşımızda 27 Mayıs sebebiyle işinden atılmış bir gazeteci görürüz. Safa üzerine biyografi kaleme alan Beşir Ayvazoğlu da Göze'den ictibasla aynı cümleleri kurar (Ayvazoğlu, 2017: 37). Hâlbuki Ayvazoğlu biyografisinin devamında Safa'nın aslında 27 Mayıs'tan önce gazetesinden kovulduğunu belirtir (Ayvazoğlu, 2017: 508). Bu ikircikli tutum iki eserin diğer kısımlarında da devam etmiştir zira 27 Mayıs öncesi işsiz kalan Peyami Safa, 27 Mayıs döneminde Havadis gazetesinde yazmaya başlayacaktır ve her iki yazar da eserleriyle mütenasip olmayacak derecede az da olsa bu sürece dair bilgiler aktarmıştır.

Safa biyografilerinde ilgi çekici olan diğer husus onun 27 Mayıs sonrası süreçte münfesiş DP ile olan ilişkisine rağmen "nasıl yazabildiği" sorusunun ihmal edilmesidir. Mesela Nevzat Kösoğlu, "Peyami Safa'nın güncel gazetecilik tarafının çok önem kazandığı bir dönemi 27 Mayıs 1960 darbesi sonrasında çok kısa zamandır. Bu devrede solcu ve Cumhuriyet Halk Partililerin darbeye dayanarak basında ve halk içinde estirdikleri teröre karşı Türk milliyetçilerinin ve demokrat kitlelerin koruyucu kalkanı gibi olmuştur" (Kösoğlu, 2011:17) sözlerini sarf eder. Ancak Kösoğlu Safa'nın nasıl yazabildiği ya da yazılarına niçin son verildiği sorularına cevap aramaz.

Buna mukabil Ergun Göze'den iktibasla; "Türkeş çıldırmış olmalı, tam bir devrimbaz gibi konuşuyor" sözlerini aktarırken (Kösoğlu, 2011: 119) Göze'nin 13 Kasım 1960 günü; "Havadis gazetesine gittim. Peyami Safa orada idi ve ağlıyordu. Türkeş'te Türk'ün kaderinin girdiği ve o gün için pek dehşetengiz gelen karanlık devreye, Türk'ün kara bahtına ağlıyordu" (Göze, 1972: 59) iktibasına eserinde yer vermez. Göze'nin verdiği bilgi oldukça önemlidir zira Türkeş ve arkadaşları 13 Kasım 1960 MBK tasfiyesinden sonra sürgüne giderken Safa da Havadis gazetesinden kovulmuştur. Safa'ya dair biyografilerde onun 27 Mayıs 1960 hadisesini kamuoyunda nasıl yorumladığına dair bilgiler verilmemekle birlikte, kendisinin kaderi ile Türkeş grubunun akıbetinin aynı şekilde sonuçlanmasına dair herhangi bir değerlendirme de bulunmaz. Safa'nın gazete yazılarının derlendiği "Objektif" serisinde de 27 Mayıs'a, MBK'ye dair yazılarının yer olmadığı burada not edilmesi lazım gelen bir diğer noktadır.

Safa'ya dair bu eserlerde ikircikli tutumu anlayabilmek için aslında kendisinin 27 Mayıs sonrası dönemde, Havadis gazetesindeki yazıları mercek altına tutulmalıdır. Zira Safa 27 Mayıs hadisesini "inkılap" olarak yorumlayarak övmüş hatta bu "inkılabı" fikrî önder olarak istikamet vermek istemiştir. Bu minvalde 27 Mayıs'a "organik aydın" ya da "yasa- koyucu entelektüel" olarak hizmet etmeye çalışmıştır. Gramsci tarafından teorileştirilen ve daha önce Kadro dergisinin ve yazarlarının da tasnif edildiği "organik aydın" kavramı Peyami Safa'nın 27 Mayıs sonraki süreçte oynamak istediği role uygun bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Gramsci'ye göre yöneten ve yönetilenler arasındaki ikna ve rıza süreçleriyle bağlantılı olarak, ideolojik hegemonyanın kurulması yönetici kadroyla organik bağı olan eğitilmiş aydınlar vasıtasıyla mümkün olacaktır (Halifeoğlu-Kuzgun, 2016: 69). Baumann tarafından formüle edilen "yasa-koyucu entelektüel" kavramına ise Türk sağ ve aydınlarının değerlendirdiği eserlerde rastlamak mümkündür. Mesela Yüksel Taşkın Kemalizmin kültüralizmini, kendi çeviri tercihiyle, "yasa-yapıcı" entelektüel bağlamında değerlendirirken, milliyetçi-muhafazakâr aydınların da mezkûr yönden mülhem olarak "yasa-yapıcı entelektüel" olarak resmeder (Taşkın, 2007: 41-48). Entelektüellerin "yasayıcı" işlev gördüğünü dile getiren Bauman, entelektüelin modernite döneminde "bilgi-iktidar" birleşmesine ortaya çıktığı düşüncesindedir. Yasa koyucu entelektüeller adlandırılan kesim ise insanları biçim verilmesi gereken bir malzeme gibi gördüğünden, onlar Bauman tarafından "modern bahçeci devletin kadrolu bahçıvanı" olarak tarif edilir (Bauman, 2003:8-9). Bauman'ın burada vurgulamak istediği şey, bilgi-iktidar ilişkisi içerisinde, bilgiye sahip olanlar olarak entelektüellerin iktidara yol gösteren ya da iktidarın gerçekleştirebileceği programlar sunma yetisidir.

Yukarıda bahsedilen iki kavramın arasındaki farklar ya da kavramlara dair tartışmalar bu makalenin konusunu teşkil etmemektedir. Makale, 27 Mayıs sonrası süreçte Peyami Safa'nın yazılarında temsil ettiği entelektüelin söz konusu iki kavrama da tekabül ettiği düşüncesindedir. Bundan ötürü

makalede ilk önce 27 Mayıs öncesinde Peyami Safa'nın fikrî hayatına temas edilecek ve daha sonra 27 Mayıs sonrası süreçte kendisinin hangi koşullar altında Havadis gazetesinde köşe yazarı olduğu hususu irdelenecektir. Havadis gazetesindeki köşe yazılarının mercek altına alınacağı diğer bölümlerde ise kendisinin 27 Mayıs 1960 hadisesine ve Millî Birlik Komitesi'ne dair tutumu, münfesiş DP, CHP merkezinde mevcut partilere dair bakışı, anti-komünizm çıkışları ve bu dönemde basında girmiş olduğu polemikler tahlil edilecektir. Makalenin sonunda ise Peyami Safa'nın “neden 27 Mayıs sonrası sürece organik aydın ya da yasa-koyucu entelektüel” olarak hizmet etmek istediği, söz konusu bağlamda “ niçin Türkeş ve arkadaşlarının kamuoyundaki sesi” olarak işlev gördüğü ve Safa'nın bu dönem “DP ve DP'lilere yönelik tutumun nasıl addedilmesi gerektiği” sorularına yanıt verilmeye çalışılacaktır.

1- 27 MAYIS'A GİDEN SÜREÇTE PEYAMİ SAFA VE FİKİRLERİ

Peyami Safa hem Türk edebiyatının hem de Türk fikir hayatının en velut yazarlarından birisi olmuştur. İsmi Tevfik Fikret'ten alan (Ayvazoğlu,2017:101), daha 2 yaşında babasını kaybedip 9 yaşında geçirdiği veremden ötürü ölüm tehlikesi atlatan Safa bu olumsuz koşullar altında klasik bir tahsil görememiş (Erdem, 1962:5) ve bir oto-didakt bir düşünür olarak kendisini yetiştirmiştir (Ülken, 2005: 447). Safa bu yıllarını; “dokuz yaşında başlayan bir hastalık ve on üç yaşında başlayan hayatımı kazanmak zarureti beni edebiyattan evvel, kendimi anlamaya ve yetiştirmeye mecbur bir küçük insanın tamamıyla hayati zaruretlerden doğma bir terbiye, psikoloji ve felsefe tecessüsü ile doldurdu. On dokuz yaşına kadar hem kendime hem de muallimlik ettiğim mekteplerde çocuklara bir rehber olarak yaşadım” sözleriyle tasvir etmişti (Göze, 1987: 12).

Zor koşullar altında geçen çocukluğu Peyami Safa'nın kalemine sirayet etmiş ve hayatla olan mücadelesini bir yerde de eserleriyle vermişti. Türk fikir hayatı ve ona istikamet verme iştiyakı da eserlerinin önemli bir kısmını meşgul etmişti. Kendisi her ne kadar Faruk Kadri Timurtaş tarafından “günlük politika faaliyetlerinin, parti menfaat ve görüşlerinin üstünde” mütalaa edilmesi gereken bir fikir adamı olarak değerlendirilse de (Göze, 1987: 122) güncel politika ile oldukça ilgiliydi. Hilmi Ziya Ülken'in “modern araştırmanın derin köklerine kadar inmeye sabredemeyen ve her şeyden önce günün ihtiyacına cevap vermek isteyen bürokratik zihniyet” (Ülken, 2005: 35) olarak nitelemesinden ve Şerif Mardin'in; “Türkiye'de aydın, ülke konularıyla ilgilenen ve bu sorunları düzeltmeye uğraşan nizam-ı âlemciye verilen addır. Düzeltilme işini de Osmanlı'dan beri genellikle bürokrasi içinde yaptığından; Türk aydını kendini devletin ilerisi için sorumlu gören yöneticilerden biri saymayı sürdürür” (Mardin, 1992: 144) sözlerinden hareketle, Safa da Türkiye'de güncel politikaya reçete üretme faaliyetini yürütmüştü. Ayvazoğlu'nun tespitiyle Safa'nın temel fikrî istikameti milliyetçilikti ve Galip Erdem, “diğer vasıflarından maada gerçek

bir milliyetçiydi" diye takdim ettiği Safa'nın "en büyük mücadelesinin" komünizme karşı olduğunu zikretmekteydi (Erdem, 1962: 7). Buna mukabil yine Ayvazoğlu'nun teşhisiyle Safa; 30'lu yıllarda Kemalist milliyetçi, 40'lı yıllarda "belirli ölçüde" faşizm, 50'li yıllarda demokrat ve 60'a doğru "iyiden iyiye" muhafazakâr olan yani fikirleri kolayca değiştirip tashih edebilen bir aydın karakteri çizmişti (Ayvazoğlu, 2017: 30).

Peyami Safa'nın fikirleri kolayca tashih edebilen aydın karakteri çizmesi, devletin "organik aydını" ya da "yasa koyucu entelektüel" olarak tasnif edilen kavramlarla tahlil edilebilmesini mümkün kılıyor. Nitekim Cumhuriyetin kuruluşunun 15.yılında "muasırlaşma" ve "millileşme" temalı birçok kitap yayımlanırken, Safa en önemli eserlerinden birisi olan "Türk İnkılabına Bakışlar" kitabını kaleme aldı (Birkan, 2019: 123). Safa'ya göre büyük bir mucize olan Türk İnkılabı hakkında "yapılanların çokluğu ve harikuladeliği karşısında yazılanların azlığı ve aleladediği" mazur görülemezdi. Almanya'da ve Fransa'da bile Kemalizm üzerine yazılanların eserlerin miktarı ve derinliği "yerli düşüncenin kıtlığı ve yoksulluğu" aleyhine utanç verici bir nispeteydi (Safa, 1938: 8-11). Hatırlanacağı üzere daha önce 1932 yılında "Kadro" hareketi inkılabı önderlik ve öncülük etmek amacıyla bir aydın hareketi olarak ortaya çıkmış ancak 1935 yılına kadar yaşayabilmişti. Türk İnkılabına Bakışlar eseri ise Kadroculardan boşalan "inkılap ideolojüsü" makamına oturma iddiasını taşımaktaydı (Birkan, 2019:180). Türk İnkılabına Bakışlar, Kadrocuların tezlerine karşı bir anti-tezdi çünkü Safa'ya göre Kemalist "milliyetçilik sosyalistlerin düşündüğü gibi" yarı-sömürgelikten kurtuluş mücadelesi değildi (Ayvazoğlu, 2017: 384). Safa'ya göre "Atatürk'ten evvel, Tanzimat ve Meşrutiyet gibi bütün inkılap hareketleri, yarım adamların yarım adımlarıydı. Millet'in başına bütün belaları üşüştüren bu yarımılık; Türk bünyesini hem şark ve hem garb hem de din ve milliyet arasında, yarımşar ve sakat iki parçaya bölüyordu. Bu noktada Kemal Paşa'ya 'bir ameliyat' düşüyordu." (Safa, 1938: 54).

Şüphesiz Safa dönemin iktidarına eklenmek istiyordu. Bundan ötürü de mezkûr eseri yayımladığı dönemde arkadaşları tarafından tenkide uğruyordu. Mesela Ahmet Ağaoğlu, evladı Samet'e yazdığı bir mektupta Peyami'nin iki seneden beri tedrici bir değişiklik içerisinde olduğunu ve milletvekili olmayı tahayyül ettiğini ifade ederken; "politika memlekette en kuvvetli adamları bile düşürebilir" tespitinde bulunuyordu (Ayvazoğlu, 2017: 367). Safa bu dönemde aktif politikaya girmese de tek parti dönemiyle münasebetlerine itina göstererek hareket etti. Daha önceden Hümanizm ve Latince üzerine polemiklere girdiği Hasan Âli Yücel'in (Birkan, 2019: 380-381) listesinde meşhur "İrkçı-Turancı" davasına müdahil edilmek istense de İnönü'nün "İrkçı-Turancı" olarak yargılanan 3 Mayıs 1944 davası mevkuflarını telin ettiği ve Turancılık fikrini "vatan hainliği" olarak resmettiği 19 Mayıs nutkunu alkışladı ve kendisini mezkûr davadan soyutlamayı başardı (Ercilasun, 2018: 78).

Türkiye'nin çok partili hayata girdiği 1945 sonrasında ise önce CHP'nin yarı-resmî organı Ulus gazetesinde köşe yazarı olurken 1950 seçimlerinde CHP'den Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçilemedi (Göze, 1987: 14-15). Kendisine sempatik bir nazarla yaklaşan arkadaşı Vecdi Gürün'e göre Safa İnönü'nün kendisine birkaç defa teklifte bulunmasından ve ısrar etmesinden sonra CHP'den aday olmayı kabul etmiş ayrıca “demokratik düzenin Türkiye için erken” olduğunu düşündüğü için de memleketi “tecrübesiz bir parti kadrosundan uzak tutmanın gerektiği” kanaatini taşımıştı. Bundan ötürü yakınları da kendisinin CHP'den adaylığını memnuniyetle karşılamıştı (Gürün, 1978: 91). Ayvazoğlu ise İsmet İnönü'nün herhangi bir teklifinden ya da yakınların “memnuniyetinden” bahsetmezken bilakis milliyetçi-muhafazakâr camianın önemli isimlerinden Osman Yüksel Serdengeçti'nin “Peyami'nin Açılan Cebi, Kapanan Ağzı” başlıklı bir yazı kaleme aldığını belirtmektedir (Ayvazoğlu, 2017: 422). Son tahlilde Safa'nın CHP adaylığı aslında sürpriz değildi çünkü kendisi yarı-resmî Ulus gazetesinde yazıyor olması haricinde Türkiye'nin çok partili hayata geçişini 1908 inkılabı referansıya eleştiriyor, “sanayii burjuvazisi oluşmamış, aydınlanmayı yaşamamış, hasretini çektiği düzenin filozoflarını doğurmamış, sosyal sınıfları belirginleşmemiş” bir ülkede liberal demokrasinin yaşamayacağını iddia ediyordu. Nasıl ki kalbinde rahatsızlık olan kalp uzmanına, yüzünde sivilce çıkan cildiyeceye gidiyorsa memleketin idaresindeki aksakları da çözecek olan kişi bu işin uzmanlarıydı (Ayvazoğlu, 2017: 417-418).

1950 seçimleri sonucunda DP iktidara gelmiş ve CHP'den aday olan Safa milletvekili seçilememişti. Hilmi Ziya kendisi için “hararetli CHP'li iken 1951 yılında DP'nin sözcüsü oldu” tespitinde bulunsa da (Ülken, 2005: 441) Safa'nın 1953 yılına kadar Ulus gazetesinde yazdığı müşahede edilmektedir. Ancak 1953 ile birlikte Safa yeni bir döneme girmiş ve DP'ye yakınlaşmıştı. Göze bu durumu; “ne var ki CHP'nin sağ kanadında fazla kalması mümkün olmadı ve kaleminin politik çizgisi de değişti” şeklinde beyan ederken DP'nin anti-komünist tutumunun bu değişimde belirleyici rol oynadığını ifade eder. (Göze, 1987: 16). Aynı yıl Peyami Safa milliyetçi-muhafazakâr nitelikli dönüşümünü gerçekleştireceği ve 1950'li yılların fikir hayatına damga vuran Türk Düşüncesi dergisini neşretmeye başladı. Dergi, Türk inkılabını yeniden yorumlamak ve sol düşünceye karşı bir alternatif geliştirmek amacına hizmet ediyordu. Safa'ya göre “inkılâb iki aşırılık arasında sıkışmıştı”, bunlardan ilki “devrim yobazlığı” ikincisi ise “irtica” idi. Nuray Mert “devrim yobazlığı” kavramının sadece mezkûr Kadro dergisi çevresinin tezlerine değil cumhuriyet devriminin “aşırı” olarak nitelendirilen “Batıcı” ve “seküler” vurgusuna karşı bir ifade olduğunu ifade eder. Bu kavram dairesinde cumhuriyet, tarihin doğal seyrinin bir sonucuydu ancak Batı medeniyetini materyalizmden ibaret görmek tarihî, kültürel değerlere sırt çevirme hatasını beraberinde getirmişti (Mert, 2009: 316).

Türk İnkılabına Bakışlar eserinin ilk yayımındaki temel motivasyonla tezat teşkil eden mezkûr yaklaşım beraberinde yeni bir Peyami Safa'yı

ortaya çıkarır. Nitekim mezkûr eserin 1959 yılında yayımlanan ikinci baskısının önsözünde kitaptaki temel değişimin sebebinin; “o devre mahsus yazı disiplini, eserin Kemalizm’e, altı oka, tarih ve dil anlayışına ait son fasıllarında resmî teze uymak zoruyla muharririn düşünce hürriyetinden bazı kısıntılara katlanmasını zaruri kılıyordu” sözleriyle açıklar. Kitabın yeni baskısında sabık eserdeki Kemalizm ve Halk Partisi övgülü kısımlar çıkarılır (Ayvazoğlu, 2017: 369). Hilmi Ziya da, Safa’nın ölümünden sonra geçmiş yazılarından derlenen “Doğu- Batı Sentezi” eseriyle Türk İnkılabına Bakışlar kitabının ilk baskısının mukayesesini yaparak; birinci kitapta “inkılabın eskiye hiçbir şey borçlu olmadığını söylerken burada “inkılab bir tekâmül hamlesidir” her şey eskiden hazırlanmıştır diyerek bu öncülük şerefini 1908 Meşrutiyetinde buluyor. Hatta Türkiye’de millî hâkimiyet 1923’te değil 1908’de başlar diyecek kadar ileri gidiyor” tespitinde bulunmuştur (Ülken, 2005: 449-450). Bu dönemde Safa’nın literatüründe “devrimbaz”, “mahut” ve “gafil” sözcükleri oldukça rastlanılan tabirlerdir. Galip Erdem Safa’nın “inkılab prensiplerini işlerine geldiği gibi tefsir eden” ve “milletimize ait bütün kıymetleri “gericilik” olarak nitelendirilenleri “devrimbaz” olarak gördüğünü ve devrimbazları “yobazlar” kadar tehlikeli addettiğini ileri sürerken, komünistler ile “komünist olmayıp komünist oyunlarına alet olanları” iki kavramda tasnif ettiğini ileri sürer. Bunlardan ilki gerçek komünist olan “mahutlar” ikinci kategori ise “gafillerdir” (Erdem, 1962: 8-11). Ziya Hacaloğlu da bu üç kavramı ele aldığı yazıda, Safa’nın yalnızca “mahutlarla” değil, devrimbaz olarak “manalandırdığı” grupla ciddi mücadele ettiğini zira bu grubun “kızılılara hizmet yolunda” gafiller olduğunu dile getirir (Hacaloğlu, 1962: 64).

Peyami Safa, kurulduğu süreçte eleştirdiği DP ve bilhassa Menderesle iktidar döneminde iyi ilişkiler geliştirmişti. Hatta 1959 tarihinde Tercüman’da Menderes’i “kabına sığmayan ve daima yaratan büyük enerji” diye nitelemiş ve on yıl içindeki ilerlemenin önceki 27 yıla mukayese edilemeyecek derecede büyük olduğunu iddia etmişti (Ayvazoğlu, 2017: 515). Menderes’i komünizmle mücadele konusunda uyarın ve milliyetçi gençlerle iştiğal etmesini telkin eden Safa ayrıca başvekile “Gençlik Bakanlığı” kurmasını tavsiye etmişti (Ayvazoğlu, 2017: 486). 27 Mayıs’tan kısa bir süre önce, çalıştığı gazete olan Tercüman’dan çıkarılan Safa’ya Menderes, gazete kurmasını tavsiye etmiş ancak proje 27 Mayıs sebebiyle akamete uğramıştı (Ayvazoğlu, 2017: 508). Menderes’in yakın çevresine giren Peyami Safa, darbeden bir gün önce, 26 Mayıs 1960’da Menderesle beraber Eskişehir’de bulunmuş ancak Göze’nin aktarımına göre “o gece çok sıkılmış, kimseye haber vermeden İstanbul’a dönmüştü”. Göze bu durumu Peyami Safa’nın isprizma seansları ile açıklarken, bu metafizik durum sayesinde Yassıada’ya sadece şahit olarak gidebildiğini ileri sürer (Göze, 1972: 54).

2- PEYAMİ SAFA VE HAVADİS GAZETESİ

Hem Beşir Ayvazoğlu hem de Ergün Göze, Peyami Safa'nın 27 Mayıs darbesinden sonra işsiz kaldığını ve maişet sıkıntısı çektiğini iddia etmektedir (Ayvazoğlu, 2017: 37; Göze, 1987: 15). Hâlbuki Peyami Safa aslında darbe olmadan önce gazetesinden atılmıştı. Darbe ile birlikte ise 1953'ten beri çıkardığı Türk Düşüncesi ise artık yayınlanmayacaktı.

Peyami Safa ihtilalden kısa bir süre sonra Havadis Gazetesinde çalışmaya başladı. Beşir Ayvazoğlu ihtilal sürecinde işsiz olan Safa'nın “genç dostlarının MBK'ya rağmen” çıkardıkları Havadis gazetesinde yazmaya başladığını belirtir (Ayvazoğlu, 2017: 37). Aslında Havadis gazetesi 27 Mayıs sonrası sürecin en ilginç yayın organlarından birisi olmuştu ve MBK'ya rağmen çıkan bir gazete değildi. Bilindiği üzere 27 Mayıs'tan sonra ülke yönetimini Millî Birlik Komitesi ele almış ancak darbeden kısa bir süre sonra komite içerisinde ihtilaflar yaşanmaya başlamıştı. Heterojen yapıdan müteşekkil komite kabaca Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş ile General Cemal Madanoğlu önderliğinde iki ana merkeze bölünmüştü. Birinci grup darbeyi, Türk inkılabının “gerçekleştirilemeyen reformlarını” gerçekleştirme fırsatı olarak görerek, iktidarı sivillere “hemen” teslim etmeyi savunmazken ikinci grup komitenin mümkün mertebe en kısa sürede iktidarı sivillere teslim etmesini müdafaa etmişti (Sanlı, 2019: 135). MBK üyeleri söz konusu ihtilafı yaşarken MBK içerisindeki Türkeş grubu, Havadis gazetesinden oldukça destek görmüştü. Gazete 27 Mayıs sonrasında Yassıada'da yargılanan ama Türkeş'in desteğiyle kısa bir sürede tahliye olduğu ileri sürülen İsmail Hami Tezkan (Örtülü, 1966: 80) ve yine DP ile yakın ilişkide olan Gökhan Evliyaoğlu tarafından çıkarılmaktaydı. Gazetenin de Türkeş'in inayetiyle çıkarıldığı iddia ediliyor (Evliyaoğlu, 14 Şubat 1963) ve hem Tezkan'ın hem de Evliyaoğlu'nun Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığı sürecinde “odasından çıkmadıkları” belirtiliyordu (Altuğ, 1991: 71). Nitekim gazetenin yazarlarından Orhan Seyfi Orhon, Havadis gazetesinde yazarların düşüncelerini söyleyebilmek için Türkeş'ten cesaret aldıklarını söylemişti (Kim, 6 Mart 1963). Türkçü camianın önde gelen isimlerinden Nejdet Sevinç'e göre Peyami Safa “artık ümitsiz değildi, etrafında mukaddes meşaleyi ebediyete götürecek idealist gençler vardı.” (Okçuoğlu, 1962: 67).

İhtilalin hemen akabinde, “komitede bizimkiler ekseriyette mi” diye sorduğu iddia edilen Peyami Safa'nın (Durum, 28 Ekim 1965) Türkeş ve arkadaşlarına gönderme yaptığı açıktı. “O günlerde milliyetçi olup da Türkeş'ten bahsetmeyen hatta Türkeş'le arkadaş çıkmayan, ahbab olmayan azdı” sözlerini sarf eden Ergun Göze de Safa'nın da bu “ahbab grubu” içerisinde olduğunu zikreder. (Göze, 1972, 57). Safa'ya göre MBK içerisinde ülke yararına aralarında Türkeş ve birkaç arkadaşı müstesna beylik sözler dışında tek kelime söyleyebilecek bir zekâ yoktu (Gürün, 1978: 344). Daha önce müteaddit defa Türk inkılabına öncülük etmek isteyen Peyami Safa, Türkeş ve grubuna hem fikrî destek verecek hem de MBK'ye istikamet tayin etme faaliyetine girişecekti. 27 Mayıs'a bir nevi “organik aydın” ya da

“yasa koyucu entelektüel” olmak isteyen Safa’nın bu teşebbüsleri ise Türkes ve arkadaşlarının 13 Kasım’da tasfiye edilmesiyle son bulacak, tasfiyenin hemen akabinde Havadis gazetesinden kovulacak, köşesinin olduğu sütunda “bu ceset kimin” başlıklı bir polisiye romanının reklamı verilecekti (Havadis, 16 Kasım 1960).

Peyami Safa, Havadis gazetesinde yazmaya başladığı 15 Temmuz 1960’dan, kalemını bırakmak zorunda kaldığı 14 Kasım 1960’a kadar olan süreçte, 27 Mayıs’ın felsefesini, Millî Birlik Komitesi’nin misyonunu, MBK dönemi faaliyetlerini sadece resmeden değil onlara istikamet vermek isteyen “organik aydın” ve/veya “yasa koyucu entelektüel” olma rolünü üstlenmek istedi.

3-HAVADİS GAZETESİNDE PEYAMİ SAFA’NIN YAZILARI

3.1- 27 Mayıs 1960 Hadisesi ve Millî Birlik Komitesi

Peyami Safa’ya göre 27 Mayıs, ihtilal tabiri ile değil “inkılap” olarak değerlendirilmeliydi. İnkılap yahut devrim nitelemesine itiraz edenlere göre, bu iki kavram ancak devletin bir rejimden başka bir rejime geçerse mümkün olabilirdi. Buna mukabil 27 Mayıs söz konusu gaye ile yapılmamıştı. Peyami Safa ise bu itirazlara katılmamış, “bir devleti toptan yıkıp yerine daha adil bir devlet ve hukuk düzeni emeliyle yapılan 27 Mayıs hareketi elbette bir inkılaptır” tespitinde bulunmuştu (Safa, 4 Ekim 1960). Safa “devrim” nitelemesine de karşı çıkmış, bu ifadeyi kullananların Atatürk inkılaplarına kendi yorumlarına göre mana verdiği ve Kemalizmin gerçek mahiyetinden uzaklaştığı fikrini paylaşmıştı (Safa, 22 Temmuz 1960). 27 Mayıs İnkılabı ise “tatbik şeklinde ve tekniğinde ustalık bakımından parmak ısırtıcı bir maharet ve şaheserdi”. Hareketi hayata geçiren ordu mensupları, “hiçbir partiye ve zümreye üstünlük hakkı tanımayan” dürüst ve idealist isimlerden müteşekkil olup yüksek bir idealizme istinat etmekteydi (Safa, 21 Temmuz 1960).

Safa Millî Birlik Komitesi’ni değerlendirirken “millî” vasfını taşıyan her hareketin müspet bir zihniyeti taşıdığını, MBK’nın da kurulduğundan itibaren hiçbir parti ya da zümreye karşı yapılmadığını ya da onların menfaatlerine çalışmadığını sarahatle bildirdiğini beyan etti. Safa’ya göre “bir kardeş kavgasını önlemek için Türk milletinin kaderine el koyduğunu bildiren Millî Birlik Komitesinin vatansever, idealist subayları, Tanrının elçileri gibi bir ilahi misyon kudreti ve şuuruyla tehlikeyi önlediler ve her inanç sahibine vicdan huzuru veren, tarafsız ve adil bir Millî Birlik ruhu içinde İkinci Cumhuriyeti kurmak yoluna gittiler” (Safa, 28 Temmuz 1960). “Daha radyodan çıkan ilk ses” (burada hem metin hem de metni seslendiren Türkes’e atıf var, y.n.) memleketin mukadderatının “hırslı politikacılar elinde tehlikeye düşmüş ve komite partiler arasındaki “kin ve nefreti” bertaraf ederek, milletin gücünü israf etmemek için müdahalede bulunmuştu (Safa, 15 Temmuz 1960). Millî birlik kavramı da “gelişigüzel” seçilmemişti,

millî birlik “otobüste yan yana gelenlerin geçici ve mekanik birliği değil, organik ve canlı bir bütündü”. Safa okuyucularını, “MBK etrafında her türlü grup, sınıf, inanç ayrılıklarını silerek, tam bir sosyal dayanışma etrafında” birleşmeye çağırıyordu (Safa, 14 Ağustos 1960).

27 Mayıs’ı “Yeni Türk Devleti” yolunda önemli bir adım olarak gören Safa, MBK’nın “kırk yıldan beri yeniden kurulması gereken Türk Devleti’nin yeni baştan inşası gibi ağır ve şerefli bir vazifeye” sahip olduğu düşüncesindeydi. Yeniden inşa ihtiyacı ve şuuru doğmadıkça “elli yıldır devam eden, yıkıp yeniden yapma” döngüsü kırılmayacaktı. Bundan ötürü “bu sefer öyle sağlam yapalım ki bir daha yıkılmasına hacet kalmasın” diyordu (Safa, 16 Eylül 1960). Birinci Cumhuriyet genç nesillere ümitler verse de bunların içerisinde gerçekleşenler ve gerçekleşmeyenler vardı. 27 Mayıs İnkılabı Türk milletinin ve aydınlarının “içini boşaltmalarına müsaade eden” bir Batı medeniyeti kurmayı vaat ediyordu (Safa, 29 Ekim 1960). Safa’ya göre 27 Mayıs Türkiye’yi, “gerçek bir hukuk düzenine oturtmak için”, gerçekleştirdiği dördüncü hamle olmuştu. Birincisi 1908 inkılabı, ikincisi Serbest Cumhuriyet Fırkası tecrübesi, üçüncüsü ise dürüst bir seçimle DP’nin 1950’de iktidara gelebilmesi hadisesiydi ancak bu üç hamle de başarısız olmuştu. Zira Türkiye’de aydınlar sağlam bir anayasa, murakabeli seçim sistemi, çok partili hayat ve özgür basın yeterli olduğu düşüncesindeydi oysa bu sayılan gerekli ama yeterli olmayan şartları haizdi. Dörtte üçü okuma yazma bilmeyen bir ülkede, hürriyet nizamı “bir hayal” olarak kalmaya mahkûmdu. Bundan ötürü “dördüncü hamlenin” başarılı olması için, “alelacele seçime gitmenin”; “yarım yamalak partilerle” daha feodalitesini tasfiye edememiş, fakir ve ekseriyeti okuma yazma bilmeyen bir memlekette aynı sonucu vereceği idrak edilmeliydi. Önce “geriliği telafi etmek için” inkılaplar yapılmalı daha sonra demokrasiye geçilmeliydi (Safa, 21 Temmuz 1960).

Hiç şüphesiz Safa’nın bu yazıları, Millî Birlik Komitesi içerisindeki ihtilaflardan ve güncel tartışmalardan bağımsız değildi. Mesela bir yazısında kendisi gibi 27 Mayıs öncesi aşamaları Cumhuriyet öncesine kadar götüren ve komite içerisinde Türkeş ile hareket eden Muzaffer Özdağ’ın; “son 50 yıldır parti çekişmelerinin sebep olduğu felaketleri anlatıp, nifak tohumları köylere kadar girmişti. İnkılap memleketi sokak politikacılarının elinden kurtarmak, kardeş kavgasını düzeltmek ve milletin kaderini düzenlemek için yapılmıştır, başka türlü düşünenler hata içindedir” sözlerini alıntılamış ve alkışlamıştı (Safa, 17 Eylül 1960). Özdağ söz konusu konuşmada 1876, 1908 ve 1919’un muasır medeniyetlere ulaşma çabası olduğunu ancak muvaffak olamadıklarını ileri sürerek “Atatürk inkılapları halen tamamlanamamış” tespitini yapmış ve 27 Mayıs’a “İkinci Kuva-yı Millî” misyonu yüklemişti (Havadis, 16 Eylül 1960). Bu sözlere İnönü ile yakın ilişkide olan ve Türkeş grubunun düşüncelerini paylaşmayan Nadir Nadi cevap vermiş; DP döneminde Atatürk’e karşı tehlikeli hücumlar varken, Atatürk’ü muhalefetin koruduğunu, II. Kuva-yı Milliye eğer ilkinin devamı ise onun gerçek temsilcisinin İnönü olduğunu ileri sürmüştü. Nadi’ye göre

Özdağ'ın MBK için “bağımsız ve yansız karakter taşıdığı” noktasındaki itirazının kendisini “biraz da babasına omuz silken evlat” durumuna düşürürken, bu sözlerin Atatürk ve “devrim düşmanlarına” cesaret verdiğini zikretmişti (Nadi, 17 Eylül 1960).

Nevzat Kösoğlu 27 Mayıs'tan sonra komitecilerin Peyami Safa'ya bakışının “elbette dostça” olmadığını ve ona karşı “kabul edilemez bir bayağı” tutum olduğunu ileri sürerken, Türkeş'e dair Ergün Göze'den iktibasla; “Türkeş çıldırmış olmalı, tam bir devrimbaz gibi konuşuyor” sözlerini sarf ettiğini iddia eder (Kösoğlu, 2011:17). Kuşkusuz yukarıda da zikredildiği üzere ne Safa'nın o dönemki yazınında “komitecilere” bakışı menfiydi ne de Safa'nın Türkeş'e eleştirel bir tutumu söz konusu değildi. Bilakis Alparıslan Türkeş üzerine basında zımnen ya da alenen yazılan eleştirilere karşı Safa, Türkeş'in kamuoyundaki sesi olarak cevaplar vermişti. Dönemin basınında 3 Mayıs 1944 “İrkçılık-Turancılık” davası ve Türkeş'in bu hadiseden dolayı tutuklu kaldığı üzerine çıkan haberler üzere Safa; “İma yoluyla bazen de açıkça Alparıslan Türkeş'e ve fikirdaşlarına saldıranlar baltalarını hangi taşa çarptıklarını bilmelidirler. Türk milletinin tarihini Orta Asya'da arayarak onun dünya medeniyetlerine katkısını tespit etmek bir milliyetçilik ödevidir” tepkisinde bulunmuştu (Safa, 8 Ekim 1960). Safa'ya göre “İrkçılık-Turancılık” meselesinin zikredilmeye başlanmasının esas sebebi MBK üyelerini yıpratmak ve komitede ikililik yaratmaktı (Safa, 6 Ekim 1960). Mesela 3 Mayıs 1944 tutuklularından Reha Oğuz Türkkan Cumhuriyet gazetesine bir mektup yollayarak MBK içerisinde Alparıslan Türkeş'i gördüğünü ve Türkeş'in aynı kendisi gibi 15 sene önce bizzat CHP ve İnönü'nün darbesine uğradığını zikretmişti. Safa bu noktada, 27 Mayıs'ın ve MBK'nın nazik koşulları altında böyle bir mektubun Cumhuriyet gazetesinde nasıl yayımlanabildiğini sorguluyordu (Safa, 27 Temmuz 1960). Ayrıca basında bir “tezvir şebekesi” komite içerisinde sanki “totaliter bir rejim isteyenler” varmış gibi hareket edip, MBK'nın “aydın ve uyanık bütün üyeleri arasında tezvir şebekesi dolaştırıp” nifak sokmak istiyordu (Safa, 3 Ekim 1960). Buna mukabil Türkeş'in Safa başta olmak üzere Havadis gazetesi yazarları tarafında övülmesi kendisine muhalif basın tarafından eleştiri konusu olmuştu. Mesela Akis dergisinde, “Menderes sonrasında hamisiz kalan DP'lilerin” kendilerine kudret aradıklarını ve “İnönü düşmanı” belledikleri Türkeş'e sarıldıkları ileri sürülmüştü. Oysa artık devir Menderes devri değildi ve “kudretleri birbirinin tıpatıp eşi olan otuz sekiz üyeden müteşekkil” bir komite mevcuttu (Sanlı, 2017: 151).

3.2. Türkiye'de Siyasî Partiler

27 Mayıs sonrası süreçte Peyami Safa'nın başını en çok ağrıtan konuların başında, kendisinin DP dönemindeki faaliyetleri geliyordu. Safa'ya oldukça sempatik yaklaşan Kösoğlu onun bu devrede “solcu ve CHP'lilerin darbeye dayanarak basında ve halk içinde estirdikleri teröre” karşı Türk milliyetçilerinin ve demokratların koruyucu kalkanı gibi

olduğunu iddia eder (Safa, 2011:17). Kösoğlu'nun “demokratlar” derken DP'yi kast ettiği açıktır ancak Safa'nın bu dönemde, devrin olağan şartları dâhilinde, DP'yi müdafaa eden herhangi bir yazısı bulunmamaktadır. Bilakis hem DP'yi tenkit eden hem de kendisinin DP ile ünsiyetinin olmadığını ileri süren yazıları müşahede edilmektedir. Mesela Safa kendisinin DP döneminde hükümete çok yakın olduğu ve neşrettiği Türk Düşüncesi dergisinin DP döneminde “örtülü ödenekten” yararlandığı ithamlarına karşın sert cevaplar vermiştir (Cumhuriyet, 16 Ağustos 1960). Kendisinin DP'ye yönelik “sert tenkit ve muhalefet yazılarının” ortada olduğunu ileri sürerken (Safa, 19 Eylül 1960) DP döneminde çıkarmış olduğu ve artık yayınlanamayan Türk Düşüncesi dergisinde “eski iktidarı öven bir tek partizan yazının” çıkmadığını hatta dergide iktidara yönelik “acı tenkitlerin” yer aldığını iddia etmişti (Safa, 17 Ağustos 1960). Yine bir başka yazısında Safa, geçmiş dönem iktidarına “en ağır tenkitlerde” bulunduğu için 6 yıl hapis istemiyle ağır ceza mahkemelerinde yargıldığını belirtirken, kendisine Menderes “şakşakçısı” diyenlerin aksine Menderes ile hiçbir yakınlığının olmadığını ama bu iddiayı ortaya atanların DP döneminde mebus olduğunu ileri sürmüştü (Safa, 1 Ekim 1960). Kuşkusuz Safa burada Cumhuriyet yazarı Nadir Nadi'yi hedef alıyordu zira Nadi kendisini “her devrin şakşakçılığını yapan modern kapı kulu” olarak tarif etmişti (Nadi, 31 Ağustos 1960).

Safa DP dönemini, o dönemde ve daha sonraki dönemlerde birçok milliyetçi-muhafazakârın dile getireceği itirazlar minvalinde kültürel anlamda eleştiriyordu. DP'ye “bakın İttihat ve Terakki Türk Ocaklarını, CHP ise Halkevlerini kurdu siz ise bunlara benzer bir kurum kuracağınıza Halkevleri ile Milliyetçiler Derneği'ni kapattınız” diyerek serzenişte bulunduğunu belirtir. Buna mukabil iktidar yetkilisi kendisine; “biz fabrikalar açıyoruz, baraj açıyoruz, kültür kendiliğinden gelir” şeklinde tepki verince, teknik seviyenin manevî seviyeyi tayin ettiği iddiasının “yanıltıcı” olduğunu, kültürsüz tekniğin, idealsiz de milletin olamayacağını savunduğunu ifade eder (Safa, 18 Ağustos 1960). Safa'ya göre DP'nin “en büyük hatası” ise CHP'nin “keyfi” idaresini zincirleme devam ettiren hüviyeti olmuştur. DP millete CHP dönemindeki anti-demokratik uygulamaları ortadan kaldırmayı taahhüt etmiş ancak iktidara geçtikten sonra taahhütlerini rafa kaldırmıştı. DP “oy ile iktidardan düşmeden başka mesuliyetleri olmadıklarını” düşündü hâlbuki iktidar partileri “sorusuz bir icraat yatağı” olamaz, bu sorumsuzluğa da ordu sessiz kalamazdı (Safa, 16 Temmuz 1960). Safa makalenin önceki safhalarında da görüldüğünün hilafına DP dönemindeki faaliyetlerini inkâr ederken önemli bir stratejik hamle yapıyor ve DP'yi “tek parti dönemi CHP'sinin” devamı olmakla suçluyordu. Böylece geçmiş dönem “suçları” menziline 1950'den önceye götürerek, CHP'yi de DP'nin yanına çekmeye çalışıyordu. Nitekim Safa MBK'ya seslenerek DP ve CHP'nin müşterek bir hesap sorulma ameliyesine tutulması ve Türk siyasi hayatının tertemiz siyasi teşekküllere bırakılması gerektiğini ilan ediyordu (Safa, 16 Temmuz 1960).

Peyami Safa’nın DP konusunda ikinci stratejisi parti ile partiye oy veren kitleyi ayırmak olmuştur. DP sanıkları ile DP’ye oy veren “masumların” karışmamasının lazım geldiğini ifade eden Safa, Yassıada’da bulunanların suçlarını bütün DP’ye teşmil eden resmî, yarı-resmî ya da şahsî iddia sahibinin olmadığını belirtmişti. Nitekim MBK de 27 Mayıs hareketinin hiçbir partiye karşı yapılmadığını ilan etmişti (Safa, 27 Eylül 1960). Bu noktada Yakup Kadri’nin; “Demokrat Partililer kendi haline bırakıldığı takdirde eskiden daha tehlikeli bir huzursuzluk kaynağı teşkil etmesi ihtimali pek çoktur” sözlerini sert bir şekilde eleştirdi. Münfesiş DP’nin “kirli işlere ellerini sürmemiş milyonlarca masum ve lekesiz mensubuna” karşı intikam duygularını alevlendirecek her şiddet tedbirinin, yalnız kanuna değil vicdana, emniyet ve asayiş prensibine, millî birlik ve muvazeneye de aykırı bir yol olacağını söyleyerek müesses nizamı ikaz etti (Safa, 18 Ekim 1960).

Safa’nın 27 Mayıs hareketinin “hiçbir partiye karşı yapılmadığı” tezini vurgulamasının üzerinde de durmak gerekmektedir. Safa daha önce de zikredildiği üzere “geçmiş dönem kabahatleri” menziline CHP’ye götürme arzusunda olmuştur. “Habil-Kabil” dramında suçun iki kardeşten yalnız birine ait olamayacağını herkesin takdir edeceğini zikreden Safa, 27 Mayıs’ın sabık iktidarın suçlarından hesap soracağını ancak gelecekte anayasaya aykırı kanun ve hareketler bağlamında 1950’den evvelki devirlere ait bilançoğu da gündeme getirebileceğini dile getirmişti (Safa, 14 Eylül 1960). Safa burada da bir önceki bahiste olduğu gibi MBK içerisindeki ihtilafa ve CHP ile olan tartışmaya dışarıdan müdahil olarak Türk grubunun sesi oluyordu. Mesela Muzaffer Özdağ, ihtilal döneminde Mersin’de yaptığı bir konuşmada; “biz 27 Mayıs’ı muhalif-muvafık, politika adı altında geçim kapısı yapan zümreye karşı yaptık” demek suretiyle ihtilalin salt DP’ye karşı gerçekleşmediğini ima ediyordu. “Seviyesi böyle olan bir ortamda demokratik nizam fanteziye, oynanan oyun da komediye benzer” diyerek de seçimlerin hemen yapılmasını isteyen MBK içerisindeki diğer klişe ve CHP’li çevrelere mesaj veriyordu. Diğer yandan yine Türk’in en yakınındaki isimlerden Numan Esin; “yalnız menfaat kapılarını çalan politika simsarlarının elinden milleti kurtarmak adına bu ihtilali yaptık. Memlekette taraflı, gayrı adil bir idare vardı. Sadece 1950-1960 değil” diyerek şimşekleri üstüne çekmişti. Bilhassa İnönü’nün; “27 Mayıs’ı millet içinde siyasi partilerin birbirleriyle çekişerek halkı saç saça, baş başa getirmeleri üzerine ordunun kavgaya tutuşanları ayırması suretinde görmek çok yanlış ve zararlı bir teşhistir” sözleri oldukça sert bir mesajı haizdi (Sanlı, 2019: 146). Safa’nın yazılarının tarihine bakıldığı zaman aslında bu tartışmada MBK içerisindeki bir grubun kamuoyundaki sesi olduğu fark edilmektedir.

Peyami Safa’nın DP- CHP ve müstakbel seçimler noktasında gündeme getirdiği konulardan birisi de Türkiye’de partiler meselesi olmuştur. Türkiye’de siyasî fikir hayatının rüşeym halinde olduğunu, fikir

hayatı gelişmeden, fikre istinat etmeyen partiler bulunmadan demokrasiden ve parlamentarizmde bahsetmenin “manasız” olduğunu ileri sürerken, halkın siyasi “olgunluğundan” önce aydınların “olgunluğunu” tartışmaya açmıştı (Safa, 9 Eylül 1960). Safa’ya göre Türkiye’de batı manasında bir siyasi parti mevcut değildi, CHP tek parti düzenine göre kurulmuştu ve “6 ok eklektizminin” neyi savunduğu sarıh değildi. Millet Partisi (Safa gazete yazılarında Millet Partisi derken o dönemde mevcut olan CKMP’yi kastetmektedir, y.n) bir ideolojiye dayanmıyordu bundan ötürü farklı sosyal ve siyasal fikirlere istinat eden partiler kurulmalıydı. (Safa, 10 Eylül 1960) Türkiye’deki mevcut partilerin programları hep birbirine benzerken, umumi prensipleri bir partiyi diğerinden ayıracak vasıfları haiz değildi, doktrin, ideoloji farkı olmadığı için de programlar değil ihtiraslar yarıştıyordu. Akıl ve fikir hâkim olmayınca ve aklın yerine ihtiras geçince hakem “acı bir tecrübe” oluyordu ve MBK Türkiye’yi “50 yıllık fasit dairesinden” çıkarmalıydı (Safa, 11 Eylül 1960). Söz konusu görüşler ekseninde aslında Peyami Safa, Türkes kliğinin MBK içerisinde temsil ettiği, komitenin memleket idaresini devam ettirmesi görüşünü tasdikliyor ya da onlar tarafından bir üçüncü parti kurulması beklentisine destek oluyordu. Zira Türkes ve arkadaşlarının DP’nin kapatılması hadisesi esnasında DP’ye oy veren 4 milyon seçmene de istinat eden bir parti kurma tahayyülü bulunmaktaydı ve bu mesele dönemin basınına yansımış; Türkes “ordudan ayrılıp parti kuracak mısınız” sorusuna, “böyle bir parti kuracak olursak arkadaşlarla karar veririz” yanıtını vermişti. Numan Esin de “partisiz demokrasi” olmayacağını bundan ötürü “üçüncü bir partinin” kurulması gerektiğini çünkü partisiz kalan büyük bir kitlenin mevcut olduğunu belirtmişti (Sanlı, 2019: 156).

MBK içerisinde yaşanan hadiseler ve seçimlerin 15 Ekim 1961 tarihinde yapılacağını dair Cemal Gürsel’in beyanati, Safa’yı başka bir stratejiye doğru sevk etti. Safa bu sefer Türkiye’de halen iki partinin olduğunu bunlardan birincisinin teşkilatlı, aydın kadrosu ve tecrübesi olan CHP, diğerinin ise teşkilatlanmasını tam sağlayamamış Millet Partisi olduğunu dile getirirken, “bu iki partinin mensubundan daha fazlasına tekabül eden halk kitlesinin” muhafazakâr bir partinin kurulmasını talep ettiklerini iddia ediyordu (Safa, 7 Ekim 1960). Hâlbuki bazı gazeteler sadece iki parti olduğundan ötürü seçimlerin hemen yapıp iktidarın CHP’ye geçmesini istiyordu ve bu durum demokrasiye “paydos manasına” gelirdi. Böyle bir düzlemde CHP’nin Mecliste ezici bir çoğunluğa sahip olacağını düşünen Safa, “zihniyeti, kadrosu ve programı” değişmemiş CHP’nin “Meclis diktası ve tek parti diktatörlüğü” tesis edeceği kanısındaydı (Safa, 21 Eylül 1960). Safa’ya göre Türkiye 50 yıldan beri rejim buhranı içindeydi ve “feodal bir toplum yapısında gerçek bir demokrasiye geçemeyen, muhtelif fikirlerden her birine öteki kadar saygı göstermesini bilmeyen her fikir grubunun kendi inancının diktasını kurmak istemesi” doğaldı. Buna mukabil şayet Batı manasında “inkılap düşman olmayan”, “muhafazakâr çoğunluğun şans yolunu kapamayan” tarafsız ve serbest seçim yoluna

gidilmez, memleketin kaderi bir azınlık diktasına teslim edilirse, 50 yıllık rejim buhranı "şiddetlenerek" devam ederdi (Safa, 17 Ekim 1960). Bundan ötürü üçüncü bir parti kurulmalı ve bu parti "memleketin muazzam" çoğunluğunu teşkil eden muhafazakârları temsil etmeliydi. MBK'nın memleketi demokratik bir seçime hazırlama sorumluluğunu hatırlatan Safa, kahir ekseriyetin oyların bölme tertipleri olduğunu ve buna müsaade edilmemesi gerektiğini söylüyordu (Safa, 7 Ekim 1960).

Peyami Safa'nın bu dönemde siyasi partilere dair tutumlarını ve yorumlarını tahlil ederken bir hususun da altını çizmek gerekir. Peyami Safa'nın DP'yi eleştirirken partiyle kendisine oy veren kitleyi ayırma stratejisinin yanı sıra kendisinin Yassıada Mahkemeleri konusunda, dönemin nazik koşulları düşünüldüğünde, hatırı sayılır derecede bu konuya temas ettiği görülmektedir. Safa öncelikle gazetelerde yer alan "Yassıada'da birçok ismin idam edileceği söyleniyor" haberlerine karşı çıkararak, henüz sanık mevkiinde bulunanlar için "haksız infazın" yapılmaması lazım geldiğini, Yassıada'da bulunan suçluların cezalandırılmasını bütün kamuoyunun beklediğini ama birçok masum için de "şeref katliamı" yapıldığını öne sürmüştü (Safa, 15 Eylül 1960). Duruşmaların başladığı safhada ise, "artık dünyanın en şöhretli yerlerinden birisi" olarak nitelediği Yassıada'da on yıl boyunca "koca memleketi idare etmiş bir devletin bütün yüksek kademe temsilcilerinin" muhakeme edileceğini ve bu insanların artık kendilerini "müdafaa etme hakkını" bulacaklarını söylemişti. Safa mahkemenin tarafsızlığı noktasında tahmin ve temenni ile karışık olarak muhakemeyi "partizanlar değil kılı kırk yaran divanın tarafsız hâkimleri" yapacak tespitinde bulunmuştu. Safa mahkemeden "27 Mayıs İnkılabının eksizsiz ve imkânsız başarısı kadar" dünyayı kendisine hayran bırakacağı bir adalet beklemiş ve mahkemede temsilcilerine Hazret-i Ömer ve Kanuni Süleyman'dan referanslar vermişti (Safa, 14 Ekim 1960). Safa bu yazıdan bir gün sonra cesaretini daha da arttırarak, muhakemelerde "sanığın ammeye karşı işlediği suç kadar memleket menfaatine ifa ettiği hizmetlerin de nazarı dikkat alınması lazım gelir" telkininde bulunmuştu. Alınacak kararların sadece adli tarihe değil siyasî tarihe de geçeceğini ve gelecek nesillerin takdir ve tenkitlerinin olacağını söylemek suretiyle de mahkemeyi ikaz etmişti (Safa, 15 Ekim 1960). Mahkemeden gelen haberler ve açılan "köpek davası" meselesinin içeriği karşısında ise Sokratik bir diyalog yazarak; "susalım ve adaleti rahat bırakalım" demek zorunda kalmıştı (16 Ekim 1960). Belki de Kösoğlu kendisi için; "O kısa dönem içerisindeki mücadeleyle başka bir Peyami Safa tanınmıştı. Galip Erdem'in deyimiyile mücahit Peyami" ifade ederken bu köşe yazılarını ima ediyordu (Kösoğlu, 2011: 118).

3.3- Anti-Komünizm

Peyami Safa'nın fikrî hayatında "anti-komünizm" onun milliyetçilikle birlikte fikrî istikametini belirleyen mefhumların başında geliyordu.

Bununla birlikte anti-komünizm, ordunun iktidarda olduğu, Atatürk inkılabının restore edilme idealinin olduğu 27 Mayıs döneminde milliyetçi-muhafazakâr aydınlar için kullanışlıydı zira anti-komünizmle milliyetçiliğin kaynaştırılması, milliyetçi-muhafazakârlarla, ordunun ideolojik kesişim zeminini oluşturuyordu (Altınay- Bora, 2008: 152). Safa da bu dönemde yazılarında şiddetli bir anti-komünizm vurgusu yapmıştı.

Safa DP döneminde Menderes’i “kardeş kavgası” yönünde ikaz ettiğini ve “iç savaşı fitilleyen” ve Bizim Radyo gibi “kızıl istasyonlardan” gelen propagandalara dikkat çektiğini belirterek, MBK’nın “kardeş kavgasına” müdahale ettiğini belirtir. Buna mukabil ona göre MBK döneminde de “mahut” diye adlandırdığı komünistler devreye girmiş, bütün cemiyet, dernek ve teşekküllerin idare heyetine girmişlerdi ve Türkiye bir “kızıl taarruz” altındaydı. Beyoğlu’nda bir vitrine büyük milliyetçi ve anti-komünist Atatürk’ün Lenin ile çektiği fotoğraf koyuluyor, Cumhuriyet ve Akşam yazarlarının Rusçaya tercüme edilmiş kitapları teşhir ediliyor ve yıllarca hapiste yatmış komünistler gazetelerde yer alıyordu. Bundan dolayı “Türk ruhunun özü” olan MBK etrafında “halis Türk ve Müslüman” çoğunluğun sımsıkı halkalanması gerekiyordu (Safa, 28 Temmuz 1960). Yazının zamanlaması manidardı zira hem Peyami Safa’nın ve hem de Havadis gazetesinin, 27 Mayıs sürecinde yazabilmeleri muhtelif mahfillerce eleştiriliyordu. Peyami bu eleştirilere ilk önce “mahut propagandaya karşı MBK’nın açtığı yolda azimle savaşıcağımı” belirtirken (Safa, 24 Temmuz 1960) sular durulmuyordu. Safa ve Havadis’e muhalif üniversite öğrencileri “Havadis Kovadis”, “Peyami Safa Sulanmış Kafa”, “Hürriyet Savaşında Neredeydiniz” gibi sloganlar, dövizler eşliğinde protesto ederken, başka bir öğrenci grubu “komünizme paydos”, “Milliyetçi Peyami Safa” gibi karşı sloganlarla karşılık vermişti (Cumhuriyet, 29 Temmuz 1960). CHP’ye yakınlığı ile bilinen Özcan Ergüder karşı yürüyüş için; “bu 27 Mayıs’a ufak çaplı bir mukabeleden başka bir şey değildir” derken (Ayvazoğlu, 2017: 522) Havadis gazetesi “vatanseverlik” başlığıyla imzasız bir manşet atıyordu. Hadiselerin komünistlerin milleti birbirine düşürmeye teşebbüsü olarak yorumlayan yazıda, komünisti tanımak kadar “görüldüğü yerde ezmenin” metodunun, millî birliğe sımsıkı sarılmak ve “bizi saran hava-i nesimiye” aklın bütün cevherlerini doldurmak olduğu bildiriliyordu (Havadis, 29 Temmuz 1960). Yazıda bulunan “hava-i nesimiye” kavramı, yazının Safa’nın kaleminden çıktığını hissettirmektedir çünkü Safa bu kavramı Türk İnkılabına Bakışlar eserinde de kullanmıştı (Safa, 1938: 30).

Safa bu dönemde anti-komünizmi vurgularken Atatürk’e müracaat eder ve onun milliyetçi kimliği ve komünizme karşı mesafesini sürekli zikrederken Atatürk “devrimbazların ifade ettiği gibi maddeci ve solcu” değildi ifadesini kullanır (Safa, 30 Ağustos 1960). Atatürk’e isnat edilen “komünizm görüldüğü yerde ezilmelidir” sözünü iktibas eden Safa, “Atatürkçü geçinenlerin” ise onun milliyetçilik tarafını unutturmak istediğini iddia eder (Safa, 18 Ağustos 1960). Komünizmi “habis bir ruh” olarak niteleyen Safa, bu ruhun her türlü millî, manevî, dinî değer düşmanı

olduğunu ve bu ruhu haiz olanların hem Atatürk’ün adına sığınıp hem de onun milliyetçi şahsını dokuyan unsurları “ezmeye” çalıştığını ileri sürer. Ona göre Atatürk’ün sağlığında “komünizmle mücadele” yarım kalmış ve ondan sonra budaklanarak daha da serpilmişti (Safa, 25 Eylül 1960). Bu noktada MBK’nin tesis ettiği Türk Kültür Derneklerine özel bir parantez açan ve sözlerine Atatürk’e isnat edilen “komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir” referansı ile başlayan Safa; TKD’nin “Atatürk’ün unutturulmak istenen milliyetçilik aşkının hedefi istikametinde millî kültürü diriltme” misyonu olduğunu ve bütün Türk milliyetçilerinin de bu teşkilatın en tabii üyesi olduğunu ilan eder (Safa, 18 Ağustos 1960). Türk Kültür Derneği’ne anti-komünizm vurgulu bu destek Safa’yı tekraren MBK içerisindeki Türkçe klüğünün kamuoyundaki sesi olma hüviyetini hatırlatmaktaydı. Zira dernek Türkçe’in tasarrufuyla açılmış, başkanlığına müstakbel akrabası Şahap Homriş getirilmiş ve 13 Kasım 1960 tasfiyesinin ardından “Türkçe’in arka bahçesi” olarak nitelendirilen derneğin bütün şubelerine buldukları bölgenin mülki amirleri tarafından el konulurken, Şahap Homriş görevden alınmıştır (Sanlı, 2019: 174).

Safa o dönemde çok yaygın bir tartışma olduğu üzere sosyalizm-komünizm ayrımına vurgu yapıyor ve sosyalizmin ne olduğu noktasında fikirler ileri sürüyordu. “Sosyalizmi en geniş manasıyla ele alırsak hepimiz sosyalistiz, ancak bazı sosyalizm tariflerine göre hiçbirimiz sosyalist değiliz hükmü de müspeti kadar doğruya benziyor.” (Safa, 22 Ekim 1960) şeklinde afakî bir tanım getiren Safa, kendisini sosyalizmin her çeşidine kapalı olmayan birisi olarak tarif ederken en liberal rejimlerde dahi sosyalist kanun ve talimatname maddeleri olduğunu söylüyordu (Safa, 2 Ekim 1960). Safa’nın nezdinde amme menfaatini fert menfaatinden üstün tutmak olan sosyalizmin, ferdiyetçiliğin en fazla derecesinden cemiyetçiliğin en fazla derecesine kadar çeşitleri vardı. Mesela komünizm sosyalizmin en koyusu olup her sosyalist komünist addedilemezdi (Safa, 3 Eylül 1960). Buna mukabil sosyalizmin “bütün meseleleri halledeceği düşüncesi” sathi bir fikir olup, hangi neviden olursa olsun sosyalizm “yedi derde deva olamazdı” (Safa, 31 Ağustos 1960). Safa’ya göre Batı bu konuyu yüz sene önceden tartışmaya başlamıştı oysa Türkiye’de sosyalizm hakkında “doğru düzgün” eser dahi yoktu. Sosyalizm adına kurulan partiler ise “maskelenmiş komünizmin” izdüşümü konumundaydı (Safa, 3 Eylül 1960). Ayrıca her alanda kullanılmaya başlanan “sosyal” kelimesi, “iktidarı alabildiğine sola doğru itmek isteyenlerin kaleminde asıl maksatlarını perdeleyen bir göz boyayıcı sıfat haline gelmişti”. Sosyalizm kelimesi ilme intikal etmezse ve “işporta fikriyatı” halinde kalırsa, “açıkgözlerin kaleminde ve ağzında komünizmin oltası olmaya” devam edecekti (Safa, 2 Ekim 1960). Nitekim Safa 1961 yılında “sosyalizm” başlıklı bir eser meydana getirecek ancak bu eseri takdim ettiği kitle dönemin müesses nizamı değil milliyetçi-muhafazakâr kitle olacaktı.

Peyami Safa bu dönemde sosyalizm/komünizm meselesini, Türk milliyetçilerinin yaygın yorumu dairesinde anti-Sovyetizm bağlamında değerlendiriyordu. Sovyetlerin, Türkiye'yi Batı blokundan ayırmak için Millî Mücadele döneminde Türk-Rus münasebeti referansı verdiğini ifade eden Safa'ya göre, "o dönemde Batı bizim düşmanımızdı, Batı Sovyetlere de düşmandı bundan ötürü Batıya cephe alan Sovyetler de bizim tabii müttefikimizdi". Mevcut durumun tersine döndüğünü düşünen Safa, batının artık müttefik, Sovyetlerin ise düşman olduğu düşüncesindeydi (Safa, 31 Ekim 1960). Sovyet lider Kruşçev'in Türkiye'ye yönelik "nötralizm-tarafsızlık" politikası tavsiyesini irdelerken ise Türkiye'nin Sovyetlerle olan dostluğunun iktisadî planda kalması gerektiği fikrini dile getiren Safa bu noktada Rusların Türkiye üzerinde "ideolojik tesir ve telkinlerine vasıta olması tehlikesine" dikkat çekiyordu. Söz konusu bağlamda Atatürk'ün politikasını hatırlatırken ise onun Ruslarla dostluğu ne zaman arttırdıysa "komünizmle mücadeleyi de şiddetlendirdiği" ve böylece "iki rejim arasında yangın duvarı çekebildiği" tezini gündeme getiriyordu (Safa, 2 Eylül 1960). 1960'lı yıllara damga vuran Küba meselesi ve Castro fenomeni üzerine de yazılar kaleme alan Safa, MBK üyelerinden birisinin 27 Mayıs'ı Castro hareketi gibi Amerikan sömürgeciliğine karşı yapılmış bir hareket gibi tasvir ettiğini iletirken, Amerikan düşmanlığı ve Castro "güzellemelerini" eleştirmişti (Safa, 10 Ekim 1960). Safa'ya göre Rusya'nın Soğuk Savaş hedeflerinden birisi Latin Amerika'yı ötekisi ise Ortadoğu'yu Sovyetleştirmektir ve Castro hareketi emirlerini Moskova'dan alıyor, Moskova ise onlara ciddi maddi yardımlarda bulunuyordu. Zira Soğuk Savaşta Rusya, "gözüne koyduğu memleketleri kendi nüfuz ve hâkimiyetleri" altına almak için iktisadî ve mali yardımlar yapar, memleketleri kalkındırma "bahanesi" ile onların politikalarını ellerine geçirirlerdi (Safa, 28 Ekim 1960). Vulger bir Soğuk Savaş dilinin tesirinin gözlemlendiği bu yorumlardan da bekleneceği üzere Safa Türkiye'nin NATO ittifakını ve Amerika ile münasebetlerini oldukça önemsiyordu. Gazetede işine son verilmeden bir gün önceki yazısı Amerika'nın yeni başkanı Kennedy'ye dair ve Amerikan'ın Soğuk Savaş konusunda Ruslara göre pasif kaldığını ileri sürerek, yeni başkandan daha enerjik bir anti-komünizm politikası beklediğini ifade ediyor ve müstakbel Ortadoğu politikasında, "barışı korumak yolunda" Türkiye'nin oynayabileceği "büyük rolü" hatırlatıyordu (Safa, 13 Kasım 1960).

6- PEYAMİ SAFA'NIN HAVADİS GAZETESİNDE GİRDİĞİ POLEMİKLER

Yazı hayatı boyunca polemiklere girmekten çekinmeyen Safa 27 Mayıs döneminde de hem komünizm hem basın hürriyeti hem de Atatürk meselesi üzerinden polemiklere girmekten imtina etmemişti. Mesela Nadir Nadi kendisini ima eden yazısında; "bizim gericiler beğenmedikleri düşüncelerin sahiplerine karşı komünist isnadı savururlar. Komünizme karşı cephe alan hiçbir ülkede fikir olarak Marksizm yasaklanmış değildir.

Mccarthyizmin savaş metodu iflas etmiştir" (Nadi, 14 Ağustos 1960) sözlerine cevaben Türkiye'de Marksizm üzerine ilmî eser yazmanın yasal olduğunu ancak propaganda amacı taşırırsa bunun gayrı-hukuki olduğunu beyan eder (Safa, 15 Ağustos 1960). Safa Türkiye'de millî ve dinî tezahürleri "gerici" olarak suçlandırmadıkları takdirde "irticaa" karşı mücadeleyi desteklediğini ancak bu mahfillerden aynı hassasiyeti komünizm hususunda beklediklerini belirtir. Ona göre "kahrolsun irticaa" derken "kahrolsun komünizm" demeyenler, sanki Rusya'nın Türkiye üzerindeki "emellerinden" bihaberdir ve gaflet içerisinde. "Menengokok gibi beyne dayanan ve menenjit hastalığı gibi vaktinde tedbir alınmazsa cana kıyan mikrobu gözleriyle görmedikleri için onun tehlikesine inanmayanların saflıkları o tehlikenin en büyük yardımcısıdır" (Safa, 11 Ekim 1960).

Safa bu dönemde Atatürk meselesi üzweinsw eski CHP milletvekili Ferda Güley ile de polemige girişmişti. Ferda Güley'in "Türk milletinin bütün talihi Atatürk'e sahip olmak değil. İnönü'nün yanında Atatürk'e sahip" olmak sözlerini alıntıl原因 Safa, "İnönü olmasaydı Atatürk olmazdı" demenin "İnönü olmasaydı, Sakarya, Büyük Taarruz, inkılaplarımız" olmazdı anlamına geleceğini ifade etmişti. Safa'ya göre "Atatürk olmasaydı İnönü olmazdı" ve "Atatürk'ün resmini indirip kendi resmini koyan İnönü", on yıldan beri "millî şeflik için yanıp tutuşuyordu." (Safa, 28 Eylül 1960) Ferda Güley ise Safa'ya cevaben o sözün mürettip hatası olduğunu yazısındaki temel gayenin "İnönü'nün bir elmada tat gibi, koku gibi nasıl Atatürk'ün eserinde mevcut olduğunu" izah ettiğini söyleyerek Safa'ya tekzip metni yollamıştı (Güley, 29 Eylül 1960). Safa ise Ferda Güley'e yeniden cevap verirken tekzip metninde yer aldığı şekliyle "Türk milletinin bütün talihi Atatürk'e ve yanında İnönü'ye sahip olmaktır" ifadesi ile bir önceki ifade arasındaki farkın mürettip hatası olmasının teknik olarak mümkün olmadığını ileri sürmüştü (Safa, 30 Eylül 1960). Bu polemikte esas bahis, Safa'nın DP döneminden itibaren savunageldiği Atatürk-İnönü ayrımını savunması ve Atatürk'ün esasında İnönü ve taraftarları tarafından değil, milliyetçi cenah tarafından sahiplenilebileceği tezidir. Nitekim Atatürk'e dair yazdığı 10 Kasım anması yazısında, Atatürk'ün en büyük vasfının milleti "millî imana" sahip kılması olarak takdim ederken, Atatürk'ü yaşatacak olan duygunun "onun millî ve milliyetçi hüviyetini, millî tarihe bağlı şahsiyetini unutturmak isteyenlerin" değil "millî inanç" sahibi zümreler olacağını iddia etmişti (Safa, 10 Kasım 1960).

Safa, Havadis gazetesi üzerinden dönen tartışmalar ve kendisine yönelik imalar karşısında DP döneminde "basın hürriyeti" hususunda mağdur olanların, mevcut dönemde aynı şeyi kendileri gibi düşünmeyenlere yapıldığı kanısındadır (Safa, 16 Ağustos 1960). Buna karşın Nadir Nadi ise devrim gibi "nazik bir dönemde"; "nerede hürriyet", "niçin ağzımızı açamıyoruz", "hani gazete kapatılmayacaktı" gibi şikâyetlerin anlamsız olduğunu çünkü "halen saman altından su yürüten propagandacıların" mevcut olduğunu ileri sürer. Nadi'ye göre "devrime karşı gelenlerin",

“dünkü idarenin partizanları ve şakşakçılarının” içinde bulunan intikal sürecinde susması lazım gelir. Bunlara söz hakkı tanımak, Yassıada’dakilere söz hakkı tanımak gerekmektedir ve sahipleri ve başyazarı tutuklu olan gazetenin “dışarıda kalmış uşakları günün kuvvetlerine yaslanarak ötüşüne devam ederse” bu durumu “devrim mantığına ve devrim amaçlarına” yakıştırmak güç olacaktır (Nadi, 18 Ağustos 1960). Nadi’nin oldukça sert olan yazısında, zımnen de olsa Havadis ve başta Peyami Safa olmak üzere yazarlarının hedef aldığı açıktır. Nadi bununla da kalmamış, “günün kuvvetleri” demek suretiyle MBK içerisindeki Türkes kliğini ima ederek açık bir tenkitte bulunmuştur. Safa ise cevaben Nadi’yi zikretmeyerek 27 Mayıs’tan itibaren basında MBK’nın “kahraman, feragatli ve mütevazı” üyelerine “söylenmeyen sözün” kalmadığını, gazete kurmak istediği için Başbakanlık Müsteşarına (Alparslan Türkes, y.n)¹ ağır hücumlar yapıldığını dile getirerek; MBK’ye ve “inkılap aydınlarına” yobaz denmek suretiyle en ağır hücumların engellenmesi için Fransız İnkılabından mülhem “İnkılap Mahkemesi” kurulmasını talep etmişti. Zira ona göre “MBK’ye dil uzatanların hürriyet istemeye hakları ve liyakati” yoktu ve 27 Mayıs inkılapçılarının “yüksek emelleri” gerçekleşinceye kadar, örfi idare ile inkılap mahkemeleri zaruruydu (Safa, 21 Ağustos 1960). Burada çok kısa bir süre içerisinde iki farklı cenahın aynı isteği, aynı merciden ancak yekdiğerine karşı kullanmak istediği görülmektedir.

Peyami Safa’ya dair hatıratlarda kendisine dair örfi idareye sürekli tezviratın yağdığını ve bu süreçte kendisinin iki defa örfi idareye celp edildiği bilgisi bulunmaktadır. Göze, Peyami Safa nezarete alındığını sırada kendisini sorguya alan subayların davranışlarını sorduğunda ise; “konuşmayan sadece sevgiye, aşkla bakan bir grup subay var ki görmeliydiniz” cevabını alır. Göze ’ye göre bu subaylar Safa’nın yani “Türk fikir hayatının, Türk milliyetçiliğinin kızıl sola karşı stratejisinin değerli kurmayının” serbest bırakılmasını sağlamak için yardımcı olmuşlardı (Göze, 1972: 56). Ayvazoğlu ise bu sorgu esnasında salonda Faruk Güventürk ve Ahmet Er’in bulunduğunu hatta sorgu gittikten sonra Ahmet Er’in “hocam lütfen elinizi öpebilir miyim” dediğini iddia etmektedir (Ayvazoğlu, 2017: 526). Bu bilgi doğru olduğu takdirde tahlile muhtaçtır. 9 Subay olayından ötürü MBK ’ye giremeyen ancak bu dönemde oldukça etkin bir kurmay olan Faruk Güventürk ile Peyami Safa, İsmail Hami Danişmend’in evindeki mutat sohbet toplantılarında birçok kere bir araya gelmişti ve arkadaşlıkları bulunmaktaydı (Göze, 1972: 16). Ahmet Er’in sorgulamadaki mevcudiyeti hatta bahsedilen taltif edici tutumu daha da ilgi çekicidir zira o dönemde MBK’nın 38 üyesinden birisi olan Er, Alparslan Türkes’in en yakınındaki

¹ 27 Mayıs’tan 13 Kasım’a giden süreçte, Türkes grubu, girişilecek reformların anlatılması ve “komiteye sözcülük edilmesi” için bir gazeteyi kurmak üzere Ziya Tansu’yu görevlendirmiş ve Öncü adında bir gazete kurulmuştur. Ancak gazetenin ne yazar kadrosu ne de fikri istikameti Türkes’in istediği ölçüde olmayacak ve Türkes 13 Kasım 1960’da tasfiye edildikten sonra bambaşka bir yayın politikası izleyecektir (Sanlı, 2017: 201). 27 Mayıs ve Alparslan Türkes meselesinde Öncü gazetesi çok zikredilmektedir. Hâlbuki bu makalede de görüleceği üzere bu dönemde Türkes ve arkadaşlarının faaliyetlerini, fikirlerini ve planlarını takip etme noktasında Havadis gazetesinin irdelenmesi çok daha isabetli olacaktır.

isimlerden birisidir ve beraberlikleri Türkeş'in siyasi hayata atılmasından sonra da devam edecektir. Bundan ötürü söz konusu sorguya MBK içerisindeki Türkeş kliğinin müdahil olması mümkün görünmektedir.

Sonuç

Makalede görüldüğü üzere Peyami Safa 27 Mayıs'ı kendi fikirlerinin iktidara taşınması bağlamında fırsat olarak görmüş ve Millî Birlik Komitesi'ne bu hususta istikamet tayin etmeye çalışmıştı. Peki, Safa'nın bir "organik aydın" ve/veya yasa-koyucu entelektüel olarak hayatının her döneminde iktidara eklenme ve iktidarı yönlendirme çabası nasıl açıklanmalı? Belki de bu sorunun gerçek cevabı psikolojik bir tahlille yani daha küçük yaşta babasını kaybeden, oto-didakt ve 13 yaşından beri geçimini sağlamak için yazmak durumunda kalan birisinin hayatta kalma çabası, ya da hayatla kavgası olarak yorumlamak mümkün. Meselenin düşünce tarihçiliği bağlamında tahlilinde ise Safa'da hem Türk aydınında 19.yüzyıldan beri süregelen "memleket nasıl kurtulur" sorusunda cevap arama pratiği hem de "kendi fikrim iktidara gelirse memleket kurtulur" düşüncesinin mevcut olduğu müşahede ediliyor. Bununla birlikte kendisini bir aydın olarak öncü gören, sivil siyasetçiyi vasat telakki eden ve ordunun memleketin "selameti" için müdahalesini doğal karşılayan bir geleneğin de bu dönemde birçok münevverde olduğu gibi Safa'da da tezahürleri görülüyor. Ayrıca Safa'yı 1960'lı yılların mütehakkim ruhunu ihtiva edecek olan fikrî iklimin "sağ versiyonu" olarak okuyabilmek de mümkündür. Mesela Necmettin Erbakan İstanbul Teknik Üniversitesi'nin genç bir asistanı olarak 1961 yılında Talat Aydemir'i konferansa davet edecektir (Taşkın, 2007: 132). Türk sağını temsil etme iddiasında olan üniversite gençliği ise 27 Mayıs'ın yarattığı psikolojik ortamın da etkisiyle kendisine lider olarak "milliyetçi subay" arayacak ve bu arayışa Alparslan Türkeş cevap verecekti (Akyol, 1997: 24).

Peyami Safa biyografilerinde her ne kadar kendisinin nasıl 27 Mayıs ve MBK'ye olan iltifatı gözden kaçırılıyorsa, o dönemde Türkeş ve temsil ettiği zümre ile olan organik ilişkisine de fazlaca değinilmiyor. Buna mukabil makalede açıkça Safa'nın yazıları ve Türkeş grubunun faaliyetleri arasında tesadüf olamayacak kadar illiyet bağı görülüyor. Ayrıca Safa'nın hem Türkeş'e hem de Türkeş'in arkadaşlarına beslediği muhabbet de yazılarında açık bir şekilde müşahede ediliyor. Burada esas soru şu olabilir? Peyami Safa, Türkeş ve arkadaşlarını sadece kendisinin ve gazetesinin çıkabilmesini temin ettiği için mi ya da Yassıada'da yargılanmamak için mi destekledi? Muhtemelen bu sorunun yanıtı da mezkûr iki önermede olduğu kadar sathi olmasa gerekir. Safa ve Türkeş'in fikrî ortaklıkları mevcuttu. İkisinin de fikrî istikametinde milliyetçilik değişmeyen bir motivasyondur ve ikisinin de hem Atatürk'e hem de Türk İnkılabına dair benzer düşünceleri vardı. Bununla birlikte ve belki de esas belirleyici nokta ise ikisinin de mazisinde İnönü'nün menfî bir yeri vardı. Bundan ötürü Türkeş,

Başbakanlık Müsteşarlığı döneminde dahi MBK içerisinde kendisiyle benzer düşünmeyenler ve CHP'li mahfiller tarafından “sakıncalı piyade” olarak görünüyordu. Safa ise zaten DP ile yakın ilişki içerisinde olan bir gazeteciydi. MBK içerisindeki kamplaşmalar ve 27 Mayıs sonrası gelişen siyasî süreç, bu ikiliyi ve bu ikilinin temsil ettiği cenahları doğal olarak yaklaştırdı. MBK içinde yaşanan 13 Kasım 1960 tasfiyesiyle de süreç sona ererken hem Türkeş grubu hem Safa hem de kendileriyle aynı gemide olanlar aynı akıbeti farklı tezahürlerde de olsa yaşadılar.

Peyami Safa'nın daha 26 Mayıs'ta Menderesle beraber olacak kadar yakınken, 27 Mayıs ile birlikte saf değiştirmesi ve 27 Mayıs ve MBK'yı eleştirirken DP'yi tenkit etmesi nasıl yorumlanabilir? Makalede de görüldüğü üzere Safa, ikna edici olmasa da, DP ile olan geçmişini yadsıdığı gibi o dönemde en ağır tenkitleri kendisinin yaptığını iddia ediyordu. DP'lilerin Yassıada'da yargılandığı darbe ortamında bir gazetecinin aksini yazması zaten mümkün değildi. Ayrıca kendisinin de Yassıada'da yargılanması muhtemeldi. Hayatı boyunca da iktidara eklemelenmek ve Türk inkılabına yön vermek iştiyakı taşıyan Peyami Safa'dan ise köşeye çekilmesini beklemek ise kolay değildi. Buna mukabil kendisi için “mücahit” sıfatı fazlasıyla abartılı görünse de Safa'nın bu dönemde DP'liler ve DP'ye oy verenler ayrımı yapması hatta Yassıada Mahkemeleri'ne dair yazdıkları ise dönemin koşullarına göre oldukça cesaret isteyen yazılardı ve bunun bedelini ödeyecekti.

Kaynakça

_____ (29 Temmuz 1960). “Gençlik Dün Havadis Gazetesini ve Peyami Safa'yı Protesto Etti”, *Cumhuriyet*.

_____ (29 Temmuz 1960). “Vatanseverlik”. *Havadis*.

_____ (16 Ağustos 1960). “Peyami Safa'nın Dergisine Devlet Aboneleri Durduruldu”. *Cumhuriyet*.

_____ (16 Eylül 1960). “Muzaffer Özdağ Dün de İnkılabın Mana ve Maksudını Anlattı”. *Havadis*.

_____ (16 Kasım 1960). “Bu Ceset Kimin”. *Havadis*.

_____ (6 Mart 1963). “AP'de Türkeş Fırtınası”. *Kim*.

_____ (28 Mart 1965). “Cesaret ve Politika). *Durum*.

Akyol, T. (1997). *Hayat Yolunda: Gençler İçin Anılar*. İstanbul: Doğan Kitap.

- Altuğ, K. (1991). *27 Mayıs'tan 12 Mart'a*. İstanbul: Yılmaz Yayınları.
- Altunay, A. G.- Bora, T. (2008). “Ordu, Militarizm ve Milliyetçilik”. *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce 4: Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (2017). *Peyami*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Bauman, Z. (2003). *Yasa Koyucular ve Yorumcular*, (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Birkan, T. (2019). *Dünya ile Devlet Arasında Türk Muharriri (1930- 1960)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2018). *Atsız: Türkçülüğün Mistik Önderi*. Ankara: Panama Yayıncılık.
- Erdem, G. (1962). “Çileli Bir Hayat”. *Sevenlerin Kaleminden Peyami Safa* (Haz. Yücel Hacaloğlu). İstanbul: Toprak Yayınları.
- Evliyaoğlu, K. (14 Şubat 1963). “Çıkar Yol”. *Milliyet*.
- Güley, F. (29 Eylül 1960). “Peyami Safa’ya Cevap”. *Havadis*.
- Hacaloğlu, Z. (1962). “Peyami Safa, Mahutlar, Devrimbazlar”. *Sevenlerin Kaleminden Peyami Safa* (Haz. Yücel Hacaloğlu). İstanbul: Toprak Yayınları.
- Halifeoğlu, H. - Kuzgun, M. (Aralık 2016). Kadro Hareketinin Organik Aydın Yaratma ‘Ülküsü’. *Amme İdaresi Dergisi*, 49(4), 65-84.
- Kösoğlu, N. (2011). *Peyami Bey*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Göze, E. (1987). *Peyami Safa: Hayatı, Şahsiyeti, Tesiri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (1972). *Peyami Safa Nazım Hikmet Kavgası*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Gürün, V. (1978). *Peyami Safa ile 25 Yıl*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Mardin, Ş. (1992). *İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mert, N. (2009). “Muhafazakârlık ve Laiklik”. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce 5: Muhafazakârlık*. (Ed. Tanıl Bora- Murat Gültekingil). İstanbul: İletişim Yayınları.

Nadi, N. (14 Ağustos 1960). “Kara Metot”. *Cumhuriyet*.

_____ (18 Ağustos 1960). “Tatlı Sert”. *Cumhuriyet*.

_____ (31 Ağustos 1960). “Şakşakçının Acelesi Var”. *Cumhuriyet*.

_____ (17 Eylül 1960). “İki Kuvayı Milliye”. *Cumhuriyet*.

Okçuoğlu, A. (1962). “Örnek Bir İnsan”. *Sevenlerin Kaleminden Peyami Safa* (Haz. Yücel Hacaloğlu). İstanbul: Toprak Yayınları.

Sanlı, F. S. (2019). *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nden Milliyetçi Hareket Partisi’ne Tarihi Süreç, İdeoloji, Politika (1960-1969)*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Taşkın, Y. (2007). *Anti-Komünizmden Küreselleşme Karşıtlığına Milliyetçi Muhafazakâr Entelijensiya*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Ülken, H. Z. (2005). *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*. İstanbul: Ülken Yayınları.

Safa, P. (1938). *Türk İnkılabına Bakışlar*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.

_____ (15 Temmuz 1960). “Millî Birlik Devri”. *Havadis*.

_____ (16 Temmuz 1960). “Devr-i Sabık”. *Havadis*.

_____ (21 Temmuz 1960). “Dördüncü Hamle”. *Havadis*.

_____ (22 Temmuz 1960). “İnkılap ve Devrim”. *Havadis*.

_____ (24 Temmuz 1960). “Vefalı Okuyucularıma Candan Teşekkür”. *Havadis*.

_____ (27 Temmuz 1960). “Amerika’dan Gelen Mektup”. *Havadis*.

_____ (28 Temmuz 1960). “Millî Birlik Ruhu”. *Havadis*.

_____ (14 Ağustos 1960). “Millî Birlik Kavramı ve Komitesi”. *Havadis*.

_____ (15 Ağustos 1960). “Bir Zavallının Çırpınışları”. *Havadis*.

- _____ (16 Ağustos 1960). "Basınımızın Hali". *Havadis*.
- _____ (17 Ağustos 1960). "Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğü'ne". *Havadis*.
- _____ (18 Ağustos 1960). "Türk Kültür Dernekleri". *Havadis*.
- _____ (21 Ağustos 1960). "İnkılap Mahkemeleri". *Havadis*.
- _____ (30 Ağustos 1960). "30 Ağustos Zaferinin Unutulmazlığı". *Havadis*.
- _____ (31 Ağustos 1960). "Metotlu Düşünceye Doğru". *Havadis*.
- _____ (2 Eylül 1960). "Türk-Sovyet Münasebetleri". *Havadis*.
- _____ (3 Eylül 1960). "Evet, Sosyalizm". *Havadis*.
- _____ (9 Eylül 1960). "Siyasî ve Sosyal Fikir Sistemi". *Havadis*.
- _____ (10 Eylül 1960). "Parti Lazım". *Havadis*.
- _____ (11 Eylül 1960). "Alaturka Demokrasi". *Havadis*.
- _____ (14 Eylül 1960). "Kardeş Kavgası ve 27 Mayıs". *Havadis*.
- _____ (15 Eylül 1960). "Bazı Gazetelerimiz". *Havadis*.
- _____ (16 Eylül 1960). "Yeni Türk Devleti". *Havadis*.
- _____ (17 Eylül 1960). "Anadolu Nasıl Tetkik Edilir". *Havadis*.
- _____ (19 Eylül 1960). "Vicdan Radyografisi". *Havadis*.
- _____ (21 Eylül 1960). "Yine Tek Parti Rejimi mi?". *Havadis*.
- _____ (25 Eylül 1960). "Habis Ruh". *Havadis*.
- _____ (27 Eylül 1960). "Demokrat Partinin Durumu". *Havadis*.
- _____ (28 Eylül 1960). "Atatürk ve İnönü". *Havadis*.
- _____ (30 Eylül 1960). "Cevaba Cevap". *Havadis*.
- _____ (1 Ekim 1960). "Dostluklar ve Düşmanlıklar". *Havadis*.

- _____ (2 Ekim 1960). “Sosyal ve Sosyalizm”. *Havadis*.
- _____ (3 Ekim 1960). “Tezvir Şebekesi”. *Havadis*.
- _____ (4 Ekim 1960). “6-7 Eylül Hadiselerinin Adı”. *Havadis*.
- _____ (6 Ekim 1960). “İrkçılık- Turancılık”. *Havadis*.
- _____ (7 Ekim 1960). “Üçüncü Parti”. *Havadis*.
- _____ (8 Ekim 1960). “Türkiye’de İrkçılık”. *Havadis*.
- _____ (10 Ekim 1960). “Türkiye’de Castroculuk”. *Havadis*.
- _____ (11 Ekim 1960). “İki Tehlike Arasında”. *Havadis*.
- _____ (14 Ekim 1960). “Büyük Gün”. *Havadis*.
- _____ (15 Ekim 1960). “Beklediğimiz Adalet”. *Havadis*.
- _____ (16 Ekim 1960). “Büyük Muhakeme ve Tesirleri”. *Havadis*.
- _____ (17 Ekim 1960). “Münevver Azınlık Hâkimiyeti”. *Havadis*.
- _____ (18 Ekim 1960). “Bir Kavga ve Bir Yazı”. *Havadis*.
- _____ (22 Ekim 1960). “Hepimiz Sosyalist miyiz? ”. *Havadis*.
- _____ (28 Ekim 1960). “Castro’nun Düşünceleri”. *Havadis*.
- _____ (29 Ekim 1960). “37.Yıl”. *Havadis*.
- _____ (31 Ekim 1960). “Dışarıya Bakışlar”. *Havadis*.
- _____ (10 Kasım 1960). “Unutulmaz Adam”. *Havadis*.
- _____ (13 Kasım 1960). “Kennedy ve Soğuk Harp”. *Havadis*.

Extended Abstract

Peyami Safa started to write for the *Havadis* newspaper after the coup of May 27, 1960. His articles in this newspaper, Safa represented the intellectual identity of an "organic intellectual" and / or "legislator" who wanted to give an intellectual direction to May 27th. The concept of "organic intellectual", theorized by Gramsci and previously classified by Kadro

magazine and its authors, emerges as a concept suitable for the role Peyami Safa wanted to play in the period after May 27. According to Gramsci, the establishment of ideological hegemony in connection with the persuasion and consent processes between the rulers and the ruled will be possible through educated intellectuals who have organic ties with the ruling staff. Stating that intellectuals function as "legislator", Bauman thinks that the intellectual emerged from the "knowledge-power" union in the modernity period. The so-called legislative intellectuals, on the other hand, are described by Bauman as "the tenured gardeners of the modern horticultural state", as they see people as a material to be shaped.

According to Safa, who praised the May 27 incident in his writings and considered this event as a "revolution", the National Unity Committee had undertaken a very important mission. The concept of national unity was not chosen "randomly" either, it was not "the temporary and mechanical unity of those who came side by side on the bus, but an organic and living whole. Safa called on its readers to unite around "complete social solidarity, erasing all kinds of differences of groups, classes, and beliefs around MBK." The 27 May Revolution was a "masterpiece in terms of application and technique". The members of the army who put the movement into action, consisted of honest and idealist names who "did not give any party or group the right to rule over" and were based on a high idealism. The members of the Committee had seized power with a high idealism to establish the Second Republic. should go the way of building.

According to Safa, the MBK had declared its neutrality since its first statement and no party had any privileges. The mistakes made in the past period could not be excluded from the Democratic Party (DP) period, representing the one-party period, the Republican People's Party (CHP) was also responsible. Safa culturally criticized the DP era for the objections of many nationalist-conservatives in that period and later. DP said, "Look, the Committee of Union and Progress established the Turkish Hearths and the CHP established the People's Houses, and you have closed the People's Houses and the Nationalists Association instead of establishing a similar institution". On the other hand, the ruling authority himself; When he reacts as "we open factories, we open dams, culture comes on its own", he expresses that the claim that the technical level determines the spiritual level is "misleading" and that he defends that the technique without culture and the nation without the ideal cannot exist. According to Safa, DP's "biggest mistake" was the CHP's identity that continued its "arbitrary" rule. DP committed to the nation to abolish anti-democratic practices during the CHP period, but shelved its commitments after taking power. DP thought that "they have no other responsibility than being overthrown by vote", whereas

ruling parties cannot be an “irresponsible action bed”, and the army could not remain silent due to this irresponsibility. Contrary to what was seen in the previous stages of the article, Safa was making an important strategic move while denying its activities during the DP period and accusing the DP of being the continuation of the "one-party-era CHP". Thus, he was trying to bring the CHP to the side of the DP by taking the range of past "crimes" back before 1950. As a matter of fact, Safa called out to the MBK and declared that the DP and CHP should be held to a joint accountability and Turkish political life should be left to clean political entities.

There was a time and ground commonality between the polemics that Safa entered in his writings and the conflicts within the MBK. Safa had the public reflection of the theses of Türkeş and his friends in the committee. Although Peyami Safa's compliments to May 27 and MBK are overlooked in his biographies, his organic relationship with Türkeş and the group he represents is not mentioned much at that time. On the other hand, in the article, there is clearly a link of causality between Safa's writings and the activities of the Türkeş group, which cannot be coincidental. In addition, the fondness that Safa has for both Türkeş and his friends is clearly observed in his articles. The main question here might be: Did Peyami Safa support Türkeş and his friends just because he and his newspaper could be published or not to be tried in Yassıada? Probably the answer to this question should not be as superficial as the two aforementioned propositions. Safa and Türkeş had intellectual partnerships. Both had an unchanging motivation for nationalism in the intellectual direction, and both had similar thoughts about both Atatürk and the Turkish Revolution. However, and perhaps the main decisive point is that İnönü had a negative place in the past of both. For this reason, Türkeş was seen as "objectionable infantry" by those who did not think similarly with him and the members of the CHP, even during the period of the Prime Ministry Undersecretariat. Safa, on the other hand, was a journalist who was in close contact with DP. The polarization within the MBK and the political process that developed after May 27 naturally brought this couple and the flanks represented by this couple closer. As the process ended with the liquidation of the MBK on 13 November 1960, both the Türkeş group and Safa and those who were on the same ship experienced the same fate, albeit in different manifestations.